

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 37.015.3:159.942]:373.3.064.1/.2

DOI <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.05.29.19>

Розвиток емоційного інтелекту через співпрацю: ідеї партнерської педагогіки в початковій освіті

Починок Євгенія Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, 36000, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6419-4567>

Ковтун Оксана Миколаївна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Початкова освіта», Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, 36000, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-9892-4704>

Прийнято: 14.05.24 | Опубліковано: 29.05.24

Анотація: *Актуальність.* Реформування нової української школи, зумовлене стрімкими суспільними та державними змінами, вимагає інтеграції інноваційних підходів до виховання сучасної особистості. Так, провідним завданням освітньої системи стає практична, а не теоретична орієнтація навчання з метою набуття учнями власного життєвого досвіду та формування реальних навичок діяльності на основі рівноправності автономних суб'єктів

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

педагогічного процесу, тобто на засадах педагогіки партнерства. Партнерська взаємодія зумовлює розвиток всебічно розвиненої особистості, серед ключових характеристик якої наразі особливого значення набуває емоційний інтелект як новий психологічний феномен, що дозволяє людині жити в гармонії із собою та соціумом. Оскільки молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку всіх психічних процесів, важливо саме на цьому етапі почати процес виховання емоційного інтелекту. **Мета статті** – розкрити особливості формування емоційного інтелекту учнів початкової школи на засадах партнерської педагогіки в умовах сучасності. Для реалізації поставленої мети у ході дослідження було використано такі **методи**: аналізу науково-педагогічної літератури, методи порівняння, систематизації та класифікації даних, метод узагальнення. **Результати**. На основі опрацювання наукових джерел та всебічного аналізу інформації у статті висвітлено сутність та структурні компоненти поняття «емоційний інтелект», підкреслено важливість його виховання у молодшому шкільному віці. Охарактеризовано ролі суб'єктів партнерської взаємодії у процесі формування емоційного інтелекту молодших школярів. З'ясовано, що реалізація ідей партнерської педагогіки сприяє створенню оптимального освітнього середовища початкової школи для розвитку емоційного інтелекту учнів. **Висновки**. Результати дослідження засвідчили ефективність формування емоційного інтелекту учнів початкових класів через інтеграцію ідей партнерської педагогіки. Партнерська взаємодія має позитивний вплив на розвиток емоцій дитини, адже основи емоційного інтелекту закладаються в сім'ї, а продовжують розвиватися в межах школи, тому надзвичайно важливим компонентом цього процесу є саме співпраця педагога, батьків та учнів. Крім цього, педагогіка партнерства дозволяє створити атмосферу емоційного комфорту в освітньому процесі, що значно підвищить показники розвитку емоційного інтелекту та особистості загалом.

Ключові слова: партнерська взаємодія, емоційний інтелект, емоційна компетентність, емоційно-чуттєвий досвід, молодші школярі.

Development of Emotional Intelligence through Collaboration: Ideas of Partnership Pedagogy in Primary Education

Pochynok Yevheniia Anatoliyivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Primary Education, V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, 36000, Poltava, 2 Ostrogradsky Street, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6419-4567>

Kovtun Oksana Mykolaivna

Master's degree student in Primary Education, V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, 36000, Poltava, 2 Ostrogradsky Street, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-9892-4704>

***Abstract. Relevance:** The reform of the new Ukrainian school, driven by rapid societal and state changes, requires the integration of innovative approaches to the upbringing of the modern individual. Thus, the leading task of the educational system becomes the practical rather than theoretical orientation of education, aiming for students to gain personal life experience and develop real skills based on the equality of autonomous subjects of the pedagogical process, i.e., on the principles of partnership pedagogy. Partnership interaction fosters the development of a well-rounded personality, among the key characteristics of which emotional intelligence, as a new psychological phenomenon, is of particular importance. Emotional intelligence allows individuals to live in harmony with themselves and society. Since early school age is a sensitive period for the development of all mental processes, it is crucial to*

start the process of emotional intelligence education at this stage. **Purpose:** The purpose of the article is to reveal the features of the formation of emotional intelligence in primary school students based on partnership pedagogy in modern conditions. To achieve this goal, the following **methods** were used during the research: analysis of scientific and pedagogical literature, methods of comparison, systematization and classification of data, and the method of generalization. **Results:** Based on the review of scientific sources and comprehensive analysis of information, the article highlights the essence and structural components of the concept of "emotional intelligence" and emphasizes the importance of its education in early school age. The roles of the subjects of partnership interaction in the process of forming emotional intelligence in younger students are characterized. It is found that the implementation of the ideas of partnership pedagogy contributes to the creation of an optimal educational environment in primary school for the development of students' emotional intelligence. **Conclusions:** The results of the study confirmed the effectiveness of forming emotional intelligence in primary school students through the integration of partnership pedagogy ideas. Partnership interaction positively influences the development of a child's emotions since the foundations of emotional intelligence are laid in the family and continue to develop within the school. Therefore, a critical component of this process is the cooperation between the teacher, parents, and students. Additionally, partnership pedagogy allows for the creation of an atmosphere of emotional comfort in the educational process, which significantly enhances the development indicators of emotional intelligence and personality overall.

Keywords: partnership interaction, emotional intelligence, emotional competence, emotional-sensory experience, primary school students.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни державотворення та оновлення українського суспільства вимагають від нової української школи кардинального

реформування системи освіти, а саме: навчання на основі співпраці учасників тріади «вчитель-учень-батьки», тобто дотримання принципів педагогіки партнерства, де кожен суб'єкт педагогічного процесу є рівноправним партнером, а їх спільна діяльність базується на засадах взаємозалежності, взаєморозуміння і взаємоповаги. Реалізація ідей партнерської педагогіки передбачає акцентуацію на компетентнісному підході та особистій орієнтації навчання, розширення спектру ключових компетентностей особистості та формуванні її життєвого досвіду в різних видах діяльності з метою подальшого здійснення успішної соціальної адаптації особистості.

Загальновідомо, що досвід життєдіяльності характеризується емоційно-ціннісним підґрунтям, а, отже, великого значення у гармонійному розвитку особистості набуває саме рівень розвитку її емоційної сфери. Емоції є базисом для отримання та засвоєння нових знань, вони виступають мотивом і водночас здатні гальмувати процеси пізнання, проте вони можуть бути контрольованими та організованими і спрямовуватися в потрібному напрямку. Саме тому так важливо розвивати емоційну компетентність особистості ще в молодшому шкільному віці, який є сенситивним періодом для формування ключових характеристик особистості. Провідним компонентом емоційної компетентності особистості є емоційний інтелект, що виявляється у здатності до розуміння та управління власними емоціями, емпатії. Зазначені уміння відіграють значну роль для адекватного протистояння емоційним сплескам сучасного соціуму та збереження власного емоційного здоров'я особливо в молодшому шкільному віці, коли дитина тільки пізнає свою емоційну сферу та вчиться керувати своїми емоціями.

Молодший шкільний вік відзначається стрімким становленням структурних елементів емоційного інтелекту, які потім вдосконалюються все життя. Цей процес відбувається в основних для дитини соціальних інститутах –

школі та сім'ї, саме тому питання налагодження ефективного партнерства між учасниками взаємодії «учень-вчитель-батьки» є надзвичайно важливим для розвитку емоційного інтелекту дітей. Актуальність теми підсилюється ще й сучасними вимогами до реформування початкової освіти, а саме: безумовна рівність суб'єктів педагогічного процесу, атмосфера емоційного комфорту та емоційної довіри, творчий взаєморозвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї партнерської педагогіки знайшли своє відображення у працях І. Беха, О. Богданової, Р. Жадан, І. Зязюна, А. Кондратьєвої, С. Лисенкової, О. Пометун, О. Савченко, В. Сухомлинського, К. Ушинського, М. Шиловой тощо. Так, на думку А. Кондратьєвої, реалізація педагогіки партнерства передбачає «єдино спрямовану взаємодію у взаємозалежній діяльності в системі стосунків педагогів і батьків» [1, с. 84]. Г. Вороніна визначає партнерство в освіті ціннісно-світоглядною домінантою Нової української школи, де вчителю належить зовсім інша роль – фасилітатора (наставника, помічника), який здатен проаналізувати та визначити актуальні потреби дітей та створити оптимальні умови для їх задоволення [2, с. 28]. Тобто, основне завдання педагогіки партнерства – орієнтація на інтереси дитини; не передача готових знань, а здобуття нових навичок у процесі власного життєвого досвіду, адекватної соціальної адаптації у процесі партнерської взаємодії між учнями, вчителем та батьками.

Формування особистості молодшого школяра, його світогляду, емоційно-ціннісного ставлення до світу – усе це охоплюють завдання партнерської педагогіки. Як зазначає Т. Котик, важливим компонентом змісту початкової освіти на засадах принципів педагогіки партнерства є розвиток емоційного інтелекту учнів [3, с. 5].

Питання виховання емоційного інтелекту особистості розкрито у працях як зарубіжних (Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулман, Дж. Меєр, Т. Рібо, Л. Секей, П.

Селовой, Н. Холл та інші), так і вітчизняних (О. Власова, С. Дерев'янка, Н. Коврига, Т. Котик, А. Клименко, А. Лесик, І. Лисенкова, О. Мельник, Є. Носенко, Ю. Савченко, К. Сапранкова, В. Сухомлинський, В. Федорчук, М. Шпак тощо) вчених. У дослідженнях А. Клименко знаходимо твердження про те, що передумовою виникнення концепції емоційного інтелекту прийнято вважати роботи американського психолога Г. Гарднера, а роль емоційного інтелекту в життєдіяльності людини було визначено завдяки праці Д. Гоулмана «Емоційний інтелект» [4, с. 3]. Сама ж науковиця зосередила свої творчі пошуки навколо розв'язання проблеми розвитку емоційного інтелекту педагога, його здатності до розуміння та управління емоціями, адже важливо, щоб сам вчитель володів високим рівнем емоційної компетентності для подальшого виховання емоційного інтелекту учнів.

У науковому доробку А. Лесик та К. Сапранкової знаходимо твердження про те, що вперше поняття емоційного інтелекту виникло завдяки американським психологам Дж. Майєру та П. Саловею, які дефінували його як складне інтегративне утворення особистості, що має власну модель та включає в себе ідентифікацію емоцій, використання емоцій, розуміння та управління емоціями [5, с. 99].

Вивченням питань розвитку емоцій та емоційного інтелекту молодших школярів займалися І. Бех, Н. Білик, Г. Брославська, Т. Дригач, Н. Зобенько, А. Лесик, К. Сапранкова, Ю. Савченко, І. Сухопара та інші. Важливість формування емоційного інтелекту саме в молодшому шкільному віці підкреслює у своїх роботах Ю. Савченко, яка визначає цей віковий період як етап активного емоційного відношення особистості до себе та інших. Розвинений «апарат відчуттів», за переконанням дослідниці, зумовлює емоційну чутливість учнів початкової школи та вимагає вправління у свідомому регулюванні власних емоцій [6, с. 14]. Думку колеги розділяє дослідниця Н. Зобенько та переконує,

що саме в цей віковий період актуалізуються питання соціально-емоційного становлення особистості, а від рівня емоційного розвитку дітей залежать їхні успіхи в навчанні, соціальній адаптації та самореалізації [7, с. 102].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на важливість виховання емоційного інтелекту молодших школярів, донедавна розвиток початкової освіти був спрямований здебільшого на формування розумового інтелекту особистості. Упровадження в освіту ідей партнерської педагогіки відкрило нові можливості для цілеспрямованого розвитку емоційного інтелекту учнів на засадах рівноправної взаємодії, однак у науково-педагогічній літературі ця проблема залишається недостатньо вивченою і потребує деталізації. Крім цього, подальшого вивчення вимагають способи партнерської взаємодії, спрямовані на формування емоційного інтелекту учнів початкової школи.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити особливості формування емоційного інтелекту учнів початкової школи на засадах партнерської педагогіки в умовах сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науково-педагогічній літературі наразі існує багато підходів до визначення поняття емоційного інтелекту, проте наукова думка не має однозначного трактування, оскільки проблема розвитку емоційного інтелекту відносно нова та перебуває на етапі вивчення. Уперше термін «емоційний інтелект» використав Деніел Гоулман у 1995 році, а після нього американські дослідники Джон Мейер і Пітер Селовейу кінці ХХ-го сторіччя визначили основні характеристики емоційного інтелекту людини, а саме: оцінка та вираження нею певних емоцій; уміння пояснити причину появи певної емоції; здатність керувати емоціями; здатність приймати рішення на основі аналізу власних емоцій [8, с. 9].

Т. Котик стверджує, що емоційний інтелект є способом і формою поведіння людини із собою та іншими людьми, вираженою здатністю до розуміння та вираження емоцій і пов'язаних з ними потреб. Дослідниця переконує, що емоційний інтелект є важливим практичним надбанням особистості, оскільки оперує соціально, практичною, особистісною та емоційною інформацією [3, с. 14–15]. У працях О. Венгловської знаходимо таке визначення поняття «емоційний інтелект» – здатність керувати власними емоціями й розуміти емоції інших, будувати соціальні стосунки і поводитися в ситуації конфлікту, демонструвати адаптивність, мати системне і критичне мислення, проявляти толерантність і емпатію, співпереживати собі та іншим, виявляти стійкість [9, с. 4].

А. Чернявська вважає емоційний інтелект динамічним інтегральним психологічним утворенням, що сприяє формуванню навичок міжособистісної взаємодії, адекватній самооцінці, позитивному мисленню, заснованих на усвідомленні значущості емоцій та вмінні ними керувати [10, с. 137].

Наукова думка ототожнює дефініції «емоційний інтелект» та «емоційна компетентність», проте на наш погляд, ці поняття є взаємопов'язаними, але різними за своїм функціональним змістом. Якщо емоційний інтелект являє собою унікальну характеристику особистості, що відзначається єдністю розуму та емоцій, спрямованою на свідоме розуміння та управління ними, то емоційна компетентність – це синтез знань, умінь і навичок адекватного опрацювання та когнітивного перетворення емоційно насиченої інформації. З огляду на це, підтримуємо твердження О. Льошенка про те, що емоційна компетентність є більш ширшим поняттям та включає в себе категорію емоційного інтелекту. Дослідник зазначає: «емоційна компетентність – це інтегральна якість особистості, що проявляється за рахунок інтелектуальної обробки зовнішньої та внутрішньої емоційної інформації, наданої емоційним інтелектом» [11, с. 52].

Відтак на основі здійсненого аналізу науково-педагогічної літератури можемо визначити поняття «емоційний інтелект молодшого школяра» як сукупність специфічних здібностей особистості, що виявляються в емоційному саморозумінні, саморегулюванні, емпатії, які здійснюються на основі інтелектуальних процесів і сприяють розвитку ключових характеристик дитини та її успішній соціальній адаптації.

Як будь-яке наукове поняття, емоційний інтелект має свою структуру. Г. Підлужна та І. Худякова пропонують включити до емоційного інтелекту такі складники: усвідомлення власних емоцій; управління своїми емоціями; самомотивація; уміння розпізнавати емоції інших людей; уміння будувати стосунки. [12, с. 30] У роботах Н. Харченко знаходимо класифікацію компонентів емоційного інтелекту, до якої входять: здатність безпомилково сприймати, оцінювати і виражати емоції; здатність мати доступ і викликати почуття, щоб поліпшити ефективність мислення; здатність до розуміння емоцій, емоційного пізнання; здатність до усвідомленої регуляції емоцій, керування ними. [13, с. 52] Погоджуємося із запропонованими категоріями емоційного інтелекту та вважаємо, що серед них найбільшу роль відіграє саме здатність до розуміння емоцій – власних та емоцій інших людей. Важливо, щоб розуміння емоцій супроводжувалося ще й співпереживанням, тобто емпатією, адже на основі взаємного емоційного обміну та емоційної близькості будуються партнерські відносини тріади «учень-вчитель-батьки».

Загальновідомо, що до збагачення емоційної сфери молодшого школяра, перш за все, долучаються батьки, а далі цю роль переймає вчитель. Проте часом низький рівень емоційного інтелекту та педагогічної освіченості батьків заважають емоційно-чуттєвому розвитку дитини, тому дуже важливо, щоб виховання у сім'ї та школі було співзвучним та мало єдину мету. Зазвичай і вдома, і в умовах шкільного навчання дітям, які на етапі молодшого шкільного

віку активно розвиваються, забороняють виражати свої справжні емоції. Безсумнівно, батьки та вчителі роблять це з метою виховання дисциплінованості і здатності контролювати свої емоційні стани, проте заборона не виховає у дитини емоційну культуру, а навпаки буде стимулювати до протилежних дій. Важливо дати дитині можливість до вираження, розуміння, аналізу і подальшого коригування чи контролювання своїх емоційних станів. У процесі виховання емоційного інтелекту перше місце посідає єдність виховних впливів школи та сім'ї, яку відображають основні ідеї педагогіки партнерства.

Під педагогікою партнерства прийнято розуміти напрям педагогічного мислення та практичної діяльності, спрямований на демократизацію та гуманізацію педагогічного процесу, що має на меті забезпечення рівності всіх учасників освітнього процесу [2, с. 31]. Основою педагогіки партнерства є партнерська взаємодія, що є організованою добровільною співпрацею учасників освітнього процесу на основі рівноправності та взаємної поваги, що спрямована на досягнення спільної мети в умовах емоційного комфорту всіх учасників.

Партнерство в освіті наразі виступає домінантним напрямом подальшого реформування нової української школи та вимагає від суб'єктів педагогічного процесу ефективної рівноправної взаємодії, відкритого діалогу, активного залучення батьків до освітнього процесу, емоційної підтримки. Завдяки принципам педагогіки партнерства вчитель має можливість будувати процес розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на засадах свободи, рівності, емпатії, взаємодопомоги та взаємопідтримки, емоційного спілкування в колективі.

Варто зауважити, що партнерська взаємодія має бути емоційно збагаченою, адже дефіцит емоційного спілкування молодших школярів призводить до появи агресії, депресивних станів, виникнення конфліктних ситуацій та провокує зниження пізнавального інтересу. Провідна роль у

налагодженні партнерської взаємодії з метою виховання емоційного інтелекту молодших школярів належить вчителю, який має бути наставником, фасилітатором. Характер та емоційна забарвленість спілкування вчителя задає тон подальшій взаємодії суб'єктів освітнього процесу, тому важливо, щоб вчитель сам відзначався високим рівнем розвитку емоційного інтелекту. Не менш значимим у процесі партнерської взаємодії є встановлення тісного психоемоційного зв'язку із дитиною, що дозволить побудувати стосунки на основі чесності, довіри, відкритості до демонстрування своїх поглядів, критичності мислення, спільного вирішення проблемних ситуацій.

Наукові дослідження А. Шегеди і Т.Паламарчук [14] дозволяють визначити інші фактори розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів на засадах партнерської педагогіки:

- емоційна готовність педагога до професійної діяльності: мається на увазі рівень сформованості емоційного інтелекту самого вчителя, його обізнаність щодо особливостей емоційного розвитку молодших школярів та стійкість у подоланні труднощів емоційного виховання учнів;
- сформованість навичок міжособистісного спілкування у суб'єктів партнерської взаємодії. Важливо знайти той стиль взаємодії, який задовольнить потреби усіх учасників взаємодії;
- досвід спільного управління стресовими ситуаціями та пошуку шляхів їх вирішення. Головна роль у цьому процесі відводиться педагогу, як фасилітатору, проте орієнтація обов'язково на емоційні інтереси та потреби дитини;
- рівень сформованості емоційного інтелекту батьків, їх мотиваційної сфери щодо емоційно-чуттєвого розвитку дітей;
- діалогізація спілкування – встановлення емоційного контакту та специфічного довірливого стилю спілкування. Позитивні емоційні контакти

дорослих та дітей полегшують процес виховання емоцій, а негативні – ускладнюють його;

– створення позитивного емоційного клімату у шкільному колективі.

Емоційний інтелект є складним особистісним утворенням, що вимагає цілеспрямованої співпраці усіх учасників освітнього процесу, проте саме вчитель визначає завдання емоційного виховання учнів відповідно до їх вікових та психофізіологічних особливостей. О. Мельник вважає за доцільне ознайомлювати першокласників з базовими емоціями, доступними та близькими їм для розуміння: радістю, смутком, страхом, гнівом, соромом. У другому класі варто проводити з дітьми роботу, спрямовану на поглиблення знань про їх емоційно-чуттєву сферу. Із третьокласниками науковиця пропонує проводити роботу із вивчення таких емоцій, як: інтерес, здивування, страждання, горе, депресія, відраза, зневага, ворожість, тривога, сором, а в четвертому класі переходити до більш складних емоцій та до вправлення у розв’язанні ускладнених проблематичних ситуацій емоційно насиченого змісту [15, с. 130].

Молодший шкільний вік відзначається високим рівнем емоційності, новими переживаннями, становленням власної думки та емоційно-оцінних суджень, які закладають основи для формування пізнавального інтересу дитини. Поступово молодший школяр вчиться ідентифікувати свої емоції та управляти ними, тобто створюється підґрунтя для формування та подальшого розвитку емоційного інтелекту. Слід наголосити на важливості уникнення емоційного тиску на дитину як в умовах сім’ї, так і в школі. Основне завдання батьків і педагога – допомогти дитини в усвідомленні власної емоційної сфери, а не використовувати метод заборон до вираження своїх емоцій. Важливо дібрати такі форми виховання емоційного інтелекту, за яких буде реалізовуватися ключова потреба молодших школярів – потреба у якісній та емоційно насиченій комунікації.

Виховна робота з розвитку емоційного інтелекту молодшого школяра передбачає використання різноманітних технологій та форм партнерської взаємодії. Серед таких технологій Л. Деркач пропонує технології «ранкових зустрічей», передбачені реформою нової української школи. На таких щоденних коротких зустрічах, що відбуваються у колі, молодші школярі діляться власними думками, емоціями, переживаннями, вправляються в емпатії та налагоджують стосунки довіри і взаємоповаги [16, с. 130]. Серед форм партнерської взаємодії, які доцільно використовувати у процесі формування емоційного інтелекту молодших школярів, Н. Зобенько виокремлює також консультативну роботу з розвитку емоційної сфери суб'єктів взаємодії: в індивідуальні, груповій та колективній формах [7, с. 105].

Донедавна традиційна початкова освіта за основний спосіб партнерської взаємодії мала лише батьківські збори та бесіди із батьками, проте, на нашу думку, такі форми взаємодії є неефективними у процесі формування емоційного інтелекту молодших школярів, адже мають більш формальний характер, тому взаємодія виходить емоційно «сухою». Сучасні ідеї партнерської педагогіки характеризуються розширенням можливостей для вибору оптимальних форм партнерської взаємодії, які відзначаються інноваційністю, емоційною насиченістю та особистісною зорієнтованістю. До таких форм партнерської взаємодії доцільно віднести спільні традиції та свята, проектну діяльність, конкурси, ігри, змагання, концерти. Чудовою ідеєю буде запровадження періодичних вистав класного театру, де молодші школярі, учні та вчитель будуть виконувати ролі з різними емоційними характеристиками. Варто зауважити, що така форма партнерської взаємодії буде сприяти інтенсифікації соціальної адаптації учнів та одночасному розвитку усіх компонентів емоційного інтелекту і дітей, і батьків, і самого вчителя, а саме: навичок визначення та усвідомлення емоцій, уміння керувати емоціями, емпатії, самомотивації.

Висновки. Результати дослідження засвідчили потужний потенціал партнерської педагогіки у процесі формування емоційного інтелекту молодших школярів. Нам вдалося визначити, що партнерська взаємодія має позитивний вплив на розвиток емоційно-чуттєвої сфери суб'єктів взаємодії, завдяки чому встановлюються тісні емоційні взаємозв'язки між вчителем, дітьми молодшого шкільного віку та батьками, що підвищує показники успішності учнів та сприяє створенню атмосфери емоційного комфорту, довіри і взаємоповаги в навчанні. Вищезазначені факти дозволяють нам визначити шляхи формування емоційного інтелекту молодших школярів через реалізацію принципів педагогіки партнерства:

- створення емоційно насиченого комфортного освітнього середовища;
- особиста орієнтація виховних впливів та визнання інтересів дитини і її власної думки;
- розуміння емоцій дитини і відсутність заборон на їх вираження; «м'яке» коригування емоційних станів;
- використання активних форм партнерської взаємодії: традиції, свята, щотижневі зустрічі, вистави класного театру, спільна проектна діяльність, «вихідні разом» тощо;
- довіра до виховних можливостей батьків: вчитель у ролі фасилітатора – не вказує батькам на прогалини у вихованні, а допомагає виправити їх спільними зусиллями, сформувати авторитет;
- опора на позитивні емоційні стани молодшого школяра, забезпечення свободи вибору стратегій поведінки;
- постійне вправлення у вираженні емоцій, цілеспрямована організація взаємної діяльності з виховання емоційної культури;
- постійний розвиток емоційної компетентності педагога.

Одним із основних шляхів формування емоційного інтелекту молодших школярів, за нашим переконанням, є рівень сформованості емоційного інтелекту самого вчителя, адже саме він спрямовує та координує цей процес, отже, повинен уміло оперувати компонентами емоційної компетентності. Відтак перспективи подальших наукових досліджень будуть спрямовані на вивчення особливостей формування емоційного інтелекту педагога початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Кондратьєва А.В. Упровадження педагогіки партнерства в початковій школі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. № 83. С. 84–87. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.17>.
2. Вороніна Л.Г. Технології партнерської педагогіки // Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / уклад. Смирнова М.Є. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2022. С. 28–32.
3. Котик Т.М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи : навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль : Астон, 2020. 192 с.
4. Клименко А.О. Шляхи розвитку емоційного інтелекту учасників освітнього процесу. *Міжнародний науковий електронний журнал ЛОГОС. ONLINE*. 2020. № 15. С. 1–12. URL:<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/art>.
5. Лесик А.С., Сапранкова К.С. Психолого-педагогічне обґрунтування розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у системі Нової української школи. *ScientificCollection «InterConf»*. 2023. № 173. С. 98–

101.URL:<https://archive.interconf.center/index.php/conferenceproceeding/article/view/4466/4503>.

6. Савченко Ю.Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 12 (31). С. 12–16.

7. Зобенько Н.А. Психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту учнів в освітньому процесі сучасної початкової школи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № (2(209)). С. 99–107. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-99-107](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-99-107).

8. Брославська Г., Дрига Т. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2020. № 47. С. 7–13.

9. Венгловська О. А., Елькін О. Б., Марущенко О. А., Федоренко О. Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства: практичний порадник педагогам закладів загальної середньої освіти. Київ : УІРО, 2023. 18 с.

10. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. *Молодь і ринок*. 2012. №12(95). С. 136–139.

11. Льошенко О. Емоційний інтелект та емоційна компетентність: проблеми співвідношення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 2. С. 49–52.

12. Підлужна Г., Худякова І. Педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти (лінгвометодичний аспект). *Калейдоскоп мов*. 2019. № 6 (189). С. 29–33.

13. Харченко Н. Точка перетину серця і розуму. Міфи й реальність емоційного інтелекту. *Директор школи. Шкільний світ*. 2017. №4. С.46–54.

14. Шегеда А., Паламарчук Т. Вимірювання розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів в умовах Нової української школи. *Електронний*

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

науково-педагогічний журнал «Житомирщина педагогічна». 2022. № 2 (26).

URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/.pdf>.

15. Мельник О. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2020. № 73. Т. 1. С. 128–133.

16. Деркач Л.А. Розвиток емоційного інтелекту в дітей молодшого шкільного віку. *Педагогічний пошук.* 2023. № 1 (117). С. 53–57.